

Hengelo, H. Maria-kerk, Gebedsdienst b.g.v. onthulling van het Monument voor het seksueel misbruikte kind, 2de Paasdag, 9 april 2012

Thema: Lijden en Herstel
Lezing: Joh. 20,19-29

Straks zal het Monument voor het seksueel misbruikte kind worden onthuld. Onlangs heb ik een persoonlijke ontmoeting gehad met de maker van dit monument en met zijn vrouw bij mij thuis in Utrecht. Deze ontmoeting en ook de andere ontmoetingen met slachtoffers van seksueel misbruik als kind die ik inmiddels heb gehad, hebben mij persoonlijk diep geraakt. Ik ben daardoor er des te meer van doordrongen dat het zeer belangrijk is dat zo'n monument er nu komt. Deze gesprekken en alles wat ik over de pijnlijke en beschamende aangelegenheid van het seksueel misbruik van minderjarigen in de Rooms-Katholieke Kerk heb gehoord en gelezen hebben mij persoonlijk en ons als Kerk diep geschokt. Vele misbruikslachtoffers zijn gaan spreken over wat hun is aangedaan. Hun verhalen hebben een naam, een gezicht gekregen, vaak na vele jaren van verborgen pijn en verdriet. We weten dat deze zwarte episode uit het leven van de Kerk niet ongedaan kan worden gemaakt. Maar slachtoffers vragen terecht van de Kerk een luisterend oor, passende vormen erkenning van hun leed en dat de Kerk al het mogelijke doet om het aangedane leed te verzachten en waar mogelijk vormen van herstel aan te bieden. De Kerk wil solidair zijn met – en de hand reiken aan de slachtoffers in al hun kwetsbaarheid. Ik ben dan ook met volle overtuiging hier vandaag, bij de inwijding van dit moment en ik hoop van ganser harte dat het de slachtoffers goed mag doen. Want wat ik als aartsbisschop van Utrecht en voorzitter van de Nederlandse bisschoppenconferentie kan doen wat in mijn vermogen ligt om bij te dragen aan verlichting van het lijden en aan herstel van vertrouwen, dat wil ik van harte doen. Het gaat mij zeer ter harte.

Op 16 december jl. publiceerde de Commissie Deetman haar eindrapport over het onderzoek naar seksueel misbruik van minderjarigen in de Nederlandse Rooms-Katholieke Kerkprovincie. Op pijnlijke en gedetailleerde wijze werd duidelijk hoe ook door priesters, religieuzen en andere medewerkers van de Kerk jonge mensen door dit kwaad zeer veel leed is berokkend, dat ernstige gevolgen had voor de slachtoffers, vaak gedurende hun hele leven. Bij veel van hun partners en kinderen heeft dat ook pijnlijke gevolgen gehad. En dat terwijl priesters, religieuzen en andere medewerkers van de Kerk juist geroepen zijn om Gods bedoelingen met het leven, in het bijzonder huwelijk en seksualiteit, te verkondigen en zelf in praktijk te brengen, ja voor te leven. Mede vanwege hun roeping om Gods liefde en zorg voor elke mens uit te dragen en gestalte te geven werden kinderen en jongeren door ouders, familieleden en ook door overheidsinstanties vol vertrouwen aan hun zorgen toevertrouwd. De daders hebben echter het in hun gestelde vertrouwen op flagrante wijze geschonden.

Zij schonden de lichamelijke en seksuele integriteit van slachtoffers op een leeftijd dat zij als minderjarigen weerloos en kwetsbaar waren. De daders drongen daardoor binnen in de psyche van hun slachtoffers op een moment dat hun de rijpheid ontbrak om zich daartegen te verzetten. Slachtoffer hebben vaak het gevoel dat een deel van hen zelf is afgenomen door de dader. De dader beheerst hun innerlijk leven, hun

gedachten, herinneringen en gevoelens. Hiervan weten de slachtoffers zich soms het hele verder leven niet meer te bevrijden.

De slachtoffers droegen geen schuld aan het misbruik en ook niet aan de gevolgen. Het overkwam hen op een moment dat zij niets of weinig afwisten van seksualiteit en hierin ook geen keuzes konden maken. Het werd hun aangedaan. Het trieste was dat daders vaak ongestraft bleven. Het taboe op seksualiteit verhinderde vaak dat slachtoffers erover spraken. Als ze er al over spraken, dan ontmoetten zij in de regel onbegrip van de kant van hun ouders en van kerkelijke en wereldlijke gezagdragers. Ze werden niet geloofd. Dit werd niet voor mogelijk gehouden of men wilde de vuile was niet buiten hangen en het imago van de geestelijken en de Kerk niet beschadigen. Het onvermogen om over hun ervaringen te spreken en het niet gehoord worden wanneer zij dit wel konden heeft veel slachtoffers eenzaam gemaakt: zij bleven met hun narigheid alleen en in de kou staan. Niet zelden werd hun juist de schuld aangepreft, die feitelijk anderen droegen: de daders en tevens de kerkelijke autoriteiten door hun onvoldoende adequaat optreden. De slachtoffers die in de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw het eerst aan de bel trokken, ondervonden nog heel veel onbegrip, zo niet tegenwerking. Hun moed om dat toch te doen verdient daarom veel waardering en alle respect. Het is een lange weg geweest tot 16 december vorig jaar, toen via het rapport Deetman transparantie en erkenning ten aanzien van het seksueel misbruik van minderjarigen in onze Kerkprovincie tot stand kwamen.

Als Bisschoppenconferentie en Konferentie Nederlandse Religieuzen hebben we naar vermogen geprobeerd om via het onderzoek van de Commissie Deetman transparantie aan de dag te leggen en te komen tot erkenning van het leed dat veel slachtoffers van seksueel misbruik binnen de Kerk is aangedaan. We hebben de aanbevelingen van de Commissie Deetman grotendeels al ten uitvoer gebracht en zijn daar nog steeds mee bezig. Er is ons veel aan gelegen slachtoffers de nodige hulp aan te bieden zodat zij naar vermogen kunnen komen tot heling en herstel in hun leven. Het belangrijkste onderdeel daarvan is dat zij door deskundige begeleiding worden geholpen om zich innerlijk te bevrijden van de greep die de daders door het seksueel misbruik op hun innerlijk leven hebben gekregen. Essentieel is dat slachtoffers het beheer over hun innerlijk leven, hun gedachten- en gevoelsleven en daarmee hun innerlijke vrijheid hervinden en in hun menselijke waardigheid worden hersteld. Want de innerlijke vrijheid is de kern van de menselijke waardigheid. Juist in de innerlijke vrijheid komt het meest tot uiting dat wij geschapen zijn naar Gods beeld en gelijkenis. Naast deskundige begeleiding blijken ook gesprekken met bisschoppen en religieuze oversten voor een aantal slachtoffers een bevrijdende en helende werking te hebben. Het is mijn eigen ervaring en die van collega-bisschoppen en religieuze oversten dat deze gesprekken – die voor alle betrokkenen bepaald niet gemakkelijk zijn, dat zult u begrijpen – er aan kunnen bijdragen dat slachtoffers verder komen, zich erkend en gesteund weten.

Ook ten aanzien van het seksueel misbruik van minderjarigen moeten wij constateren, zoals het Tweede Vaticaans Concilie zo nadrukkelijk doet (*Lumen Gentium* nr. 8), dat de Kerk naast heiligen bestaat uit zondaars. En dikwijls ernstige zondaars. Een centraal onderdeel van het christelijk geloof betreft vergeving. Jezus spreekt daar ook over in het zojuist voorgelezen Evangelie. Vergeving is voor ons mensen ongelooflijk moeilijk. Maar vergeving is ook voor God geen vanzelfsprekende

zaak. Jezus moest aan het kruis aan het kruis sterven om de schuld van alle mensen op zich te nemen. Dat bracht hem naast een zwaar lijden en een zeer wrede dood bespottung en verguizing. En er is nog iets dat vergeving niet zomaar vanzelfsprekend maakt: Gods barmhartigheid is oneindig, maar God vergeeft een zondaar alleen maar als hij berouw heeft. Dit geldt ook voor ons mensen: wij kunnen een medemens na een wandaad jegens ons geen vergeving schenken als hij of zij er geen berouw over heeft. Het is stuitend te moeten constateren dat een groot aantal daders – ook in de Kerk – het seksueel misbruik van minderjarigen waaraan het zich schuldig heeft gemaakt, bagatelliseert of er in het geheel geen berouw over toont. Als zij dat wel deden, dan zouden zij hun slachtoffers een grote dienst bewijzen.

Om nog een andere reden is vergeving niet vanzelfsprekend. Vergeving is heel moeilijk als je vreselijke dingen zijn aangedaan. En seksueel misbruik van minderjarigen hoort tot een van de meest vreselijke dingen die mensen worden aangedaan. Vooral het feit dat de dader het slachtoffer op jonge leeftijd een deel van zijn innerlijke vrijheid heeft afgenomen en soms het hele leven diens denken en voelen beheerst, maakt vergeving veelal onmogelijk of zeer, zeer moeilijk. Slachtoffers die, veelal na een intens doorleefd proces, hun daders kunnen vergeven, ervaren dat als een grote bevrijding, alsof een steen van hun hart is afgenomen. Maar daar gaat een heel proces aan vooraf: de slachtoffers moeten eerst zich innerlijk van de daders kunnen bevrijden en zelf weer volledig over hun innerlijk leven, denken en voelen kunnen beschikken. God heeft met Pasen de steen van het graf van Christus verwijderd. Wij bidden dat Hij ook de steen wegneemt die drukt op het hart van de slachtoffers als gevolg van het misbruik dat hen op jonge leeftijd is aangedaan en zij daardoor tot innerlijke bevrijding mogen komen.

Bij slachtoffers van seksueel misbruik op minderjarige leeftijd blijven de wonden jarenlang aanwezig en pijnlijk voelbaar. De wonden waardoor Jezus aan het kruis het liefdesoffer voor ons allen bracht, bleven zichtbaar en tastbaar ook na Zijn verrijzenis. De apostel Thomas mocht ze met eigen ogen zien en met eigen handen aanraken. Die wonden draagt Jezus in diepe verbondenheid en solidariteit met alle misdeelden, mishandelden en misbruikten in deze wereld. Hij gaat zover dat Hij zich met al deze mensen identificeert:

“Al wat niet voor een der geringsten hebt gedaan, hebt gij ook voor Mij niet gedaan” (Mat. 25,45).

Wie de lichamelijke integriteit en de waardigheid van medemensen niet erkent, erkent ook niet die van Jezus.

We vieren Pasen na Goede Vrijdag. Dat de wonden van Jezus na de kruisdood en de verrijzenis zijn gebleven, behoort tot het wezen van het sacrament van de Eucharistie. We vieren hierin dat Jezus onder ons aanwezig komt onder de gedaante van brood en wijn in Zijn lijden, Zijn sterven en Zijn Verrijzenis. De Eucharistie stelt niet alleen Pasen tegenwoordig, maar ook Goede Vrijdag. Jezus, de verrezen, maar ook gewonde Heer, maakt zich in het sacrament van de Eucharistie solidair met allen die gewond zijn naar lichaam en ziel. Zo wil Hij hen brengen tot een nieuw begin dat nu al plaatsvindt, ook al zijn de wonden nog aanwezig. De Paastijd voert ons naar Pinksteren, de komst van de Heilige Geest. Laten we de komende tijd bidden dat die Heilige Geest, die in de Bijbel ook de Trooster en de Helper wordt genoemd, de slachtoffers mag troosten en bijstaan.

De initiatiefnemers van het Monument voor het misbruikte kind hopen dat dit monument een bijdrage kan zijn aan een nieuw begin voor de slachtoffers van seksueel misbruik als minderjarigen. Voor herstel en heling van slachtoffers is veel meer nodig dan dat alleen. De initiatiefnemers realiseren zich dat ook en ook ikzelf. Het is slechts een bijdrage aan een nieuw begin. We bidden dat God deze aanzet tot een nieuw begin rijkelijk zegent. Tevens bidden wij dat Hij de slachtoffers bijstaat op hun tocht naar innerlijke bevrijding en heling. En dat Hij allen die nu verantwoordelijkheid dragen in de Kerk wijsheid geeft om op een goede wijze om te kunnen gaan met het leed dat de slachtoffers van seksueel misbruik, in het bijzonder door mensen van de Kerk, al vele jaren met zich meedragen. Wij vragen dat op voorspraak van Maria, Moeder van ons allen, die het leven heeft gekoesterd en beschermd dat haar was toevertrouwd. Dat zij ons voorbeeld is, zoals het nieuwe monument hier buiten ook wil uitdrukken, om allen te beschermen en te behoeden die God aan ons heeft toevertrouwd, vooral de kleinen, de zwakken, de kinderen.